Prioriteringer 2024–2027

Økonomisk handlingsrom og prioriteringer

Hele 1000

	Revidert 2023	Budsjett 2024	Økonomiplan		
			2025	2026	2027
Foreløpig balansering					
Inntekter	-2 516 453	-2 753 030	-2 762 203	-2 744 764	-2 724 124
Utgifter	2 284 848	2 483 829	2 502 347	2 484 121	2 466 382
Renter og avdrag	247 841	287 542	274 552	268 138	267 005
▶ Egne prioriteringer		59 656	44 537	44 537	44 537
Foreløpig balansering	**54 931**	**77 998**	**59 234**	**52 033**	**53 801**
Balansering					
▶ Rammetrekk og tiltak		-37 900	-63 100	-63 100	-63 100
Avsetning til disposisjonsfond			3 866	11 067	9 299
Bruk av disposisjonsfond	-54 931	-40 098			
Balansering	**-54 931**	**-77 998**	**-59 234**	**-52 033**	**-53 801**
Totalsum	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tabellen over har som hensikt å vise hvilke prioriteringer som ligger inne i budsjett og økonomiplan og hvilke rammetrekk som må gjennomføres for å få budsjett og økonomiplan i balanse. Til slutt viser tabellen bruk eller avsetning til disposisjonsfond for at det enkelt år skal balanseres fullt ut.

Inntekter

Inntektene til drift av kommunen består av rammetilskudd, skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre generelle driftsinntekter. De er nærmere beskrevet under driftsbudsjettet, og kommenteres ikke videre her.

Utgifter

Det som kommer fram under utgifter her, er det som tilsvarer videreføring av budsjettrammene fra 2023 inn i 2024. De er kun tekniske justeringer som er lagt til, hvor lønns- og priskompensasjon er den klart største justeringen.

Renter og avdrag

Den ene av de to store utfordringene i budsjettet, er økte utgifter til renter og avdrag. Molde kommune må dekke renter og avdrag knyttet til investeringer i formålsbygg i Molde eiendom KF og egne investeringer i kommunens budsjett.

På grunn av organisering i foretak, kommer ikke kommunens finansutgifter klart fram av de obligatoriske oppstillingene i kommunens budsjett. Kommunens egne avdrag er synlig som avdragsutgifter, mens avdrag til formålsbygg i Molde eiendom KF, kommer ikke fram. De ligger inne i en egen overføring (ramme) til foretaket. Tilsvarende er det for renteutgiftene. Renteutgiftene som vises i kommunens obligatoriske budsjettoppstilling, viser renter på alle lån som kommunen har tatt opp. En stor andel av lånene har kommunen tatt opp for å finansiere investeringer i de kommunale foretakene. Foretakene betaler renter på disse lånene til kommunen, og det vises som renteinntekt i kommunens budsjett. Som for avdrag, så blir ikke renteutgiftene knyttet til formålsbygg synlige under finansområdet i kommunens budsjett. Også disse ligger inne i overføringen (ramme) til Molde eiendom KF til dekning av finansutgifter knyttet til formålsbygg.

Men i tabellen over har vi korrigert slik at vi får fram de faktiske finansutgiftene som kommunen må dekke årlig. Samlet vil renter og avdrag øke fra 247,8 mill. kroner i revidert budsjett 2023, til 287,5 mill. kroner i 2024. En økning på 39,7 mill. kroner høres kanskje ikke så ille ut, men vi må da huske på at renteutgiftene fra høsten 2022 har økt betydelig. Sammenlignet med 2021 så vil vi i 2024 forventer en dobling av finansutgiftene. Det vil si en økning på over 140 mill. kroner på tre år. Det er mye. Årsaken er i hovedsak at renten var på et historisk lavt nivå i 2021, men har økt og det til dels kraftig de siden høsten 2022. Finansmarkedet forventer at renten når sitt høyeste nivå i 2024, for deretter å reduseres noe i både 2025 og 2026. Det er lagt til grunn en gjennomsnittlig rente på 4,18 prosent i 2024, synkende til 3,74 prosent i 2025 og 3,57 prosent i 2026. Dette er selvfølgelig stor usikkerhet knyttet til rentene spesielt i 2025 og utover. Så ingen vet hvor verken haren eller renten hopper såpass langt fram i tid, men det vil lette belastning noe dersom finansmarkedet får rett. Det viktigste grepet vi kan ta for å redusere belastningen av renter og avdrag i 2025 og framover, er å redusere investeringsnivået slik at lånegjelda til kommunen ikke øker ytterligere.

Økte finansutgifter er årsaken til at vi må redusere budsjettrammene til tjenesteproduksjonen i budsjettet for 2024. I klartekst betyr dette at kommunens gjeldsnivå gjør at kommunens økonomi ikke er bærekraftig. Vi må redusere tjenestene for å håndtere økte renteutgifter.

Styrkinger i driftsramme

Det er lagt inn styrkinger eller prioriteringer på til sammen 59,6 mill. kroner i 2024. Det reduseres til 44,5 mill. kroner fra 2025 og ut økonomiplanperioden. De konkrete

prioriteringene går fram av rammetabellene til sektorene, men de er også listet opp under fordelt per sektor.

Sentraladministrasjon

Innenfor sentraladministrasjonen er det tre prioriteringer på til sammen 3,6 mill. kroner når alle tiltakene har fått helårseffekt:

- insentivordning for tilflyttede studenter
- egen næringsrådgiver Molde kommune
- økt godtgjørelse folkevalgte

Insentivordningen går til busskort for studenter som melder flytting til Molde kommune. Ordningen har bidratt til flere innbyggere og dermed økt rammetilskudd for kommunen. Egen næringsrådgiver i Molde kommune er en ny stilling for at kommunen skal kunne følge opp målet om å bli Norges mest næringsvennlige kommune. Vi har i dag ingen dedikert ressurs som jobber med næringsutvikling i kommunene, og det må på plass om vi skal ha mulighet til å jobbe mot det vedtatte målet. Nylige vedtatte satser for godtgjørelse av folkevalgte gir økte utgifter.

Oppvekst, kultur og velferd

Innenfor sektor oppvekst, kultur og velferd ligger det inne styrkinger 18,1 mill. kroner. Det fordeler seg på fire styrkinger:

- ny skole Årølia
- økt barnehagetilskudd Mobarn
- økt satsing barnehage
- økt satsing grunnskole

Årølia skole startet opp høsten 2023. Fra 2024 er det helårsdrift og det fører til at rammene må styrkes. Mobarn fikk godkjent økning både på Vågsetra og Øverland i 2023. Dette medfører flere barn i private barnehager og dermed økt tilskudd til private barnehager. Økt satsing barnehage og økt satsing grunnskole er oppfølging av kommunestyrets budsjettvedtak for 2023.

Helse og omsorg

Innenfor sektor helse og omsorg er det lagt inn nye prioriteringer med 14,1 mill. kroner. Dette fordelere seg på to styrkinger:

- Helseplattformen
- styrking av hjemmebaserte tjenester

Helseplattformen er i bruk fra 3. november 2023. Systemet vil gi økte driftsutgifter sammenlignet med de gamle systemene de erstatter. Videre er det tidligere gitt en styrking av hjemmebaserte tjenester, i tråd med vedtatt helse- og omsorgsplan. Basert på de store økonomiske utfordringene i sektoren, ser den seg ikke i posisjon til å gjennomføre denne styrkingen i 2024. Pengene må gå til å redusere merforbruket.

Teknisk, plan og miljø

Innenfor sektor teknisk, plan og miljø er det en styrking på 4,9 mill. kroner, men den gjelder kun 2024 da styrkingen er knyttet til følgende engangsutgifter:

- fiberutbygging
- realisering av Kvamkrysset

Fiberutbygging er knyttet til et spleiselag med fylkeskommunen om å bygge ut fiber i deler av kommunen som ikke markedsaktørene er villige til å gjøre det på grunn av få brukere og dermed for lav inntjening. Dette er ikke noe kommunen eier, og det blir derfor en driftsutgift. Det samme er ny kryssløsning på Kvam. Det er et fylkeskommunalt ansvar, så vi må finansiere dette over drift for å få gjennomført endringen.

Overføring til fellesrådet, foretaket og selskaper

Overføring til kirkelig fellesråd, kommunale foretak og interkommunale selskaper prioriteres med en økning på 19,4 mill. kroner i 2024. Det blir redusert til 10,0 mill. kroner fra 2024. Det er Molde eiendom KF som får det aller meste av styrkingen. Foretaket hadde et merforbruk på 9,3 mill. kroner i 2022. De ser ikke ut som at de klarer å dekke inn dette i 2023. De melder også om et tilsvarende merforbruk for 2023, og da kan de ikke dekke gammelt merforbruk (underskudd). Kommunen er pliktig etter kommuneloven å dekke opp underskuddet som er mer enn ett år gammelt, og dette legges derfor inn som en økt overføring (utgift) i budsjettet for 2024. Videre har Molde eiendom fått flere nye formålsbygg som de drifter på vegne av kommunen. Budsjettet har tidligere ikke blitt justert opp tilstrekkelig for å dekke de nye oppgavene. Det knytter seg til drift og forvaltning av nye eller utvidede lokaler for hjelpemiddelforvaltningen, Lillekollen barnehage, Midsund skule, Nesset helsehus, Råkhaugen omsorgsenter og Årølia skole. Foretaket har også fått økt driftsramme som følge av husleie til egen organisasjon i leide lokaler hos fylkeskommunen.

I tillegg får Krisesenteret for Molde og omegn IKS og Nordmøre og Romsdal brann og redning IKS økt sitt tilskudd fra kommunen med 1,9 mill. kroner. Dette er reelle økninger etter at vi har justert for økt lønns- og prisvekst. Over tid ser vi at de to interkommunale selskapene har fått økte bidrag fra kommunen, mens egen tjenesteproduksjon må reduseres. Det skyldes at IKS er løsrevet fra kommunene og har egne budsjettprosesser der fokus er på eget behov og ikke kommunenes økonomiske rammer.

Foreløpig balansering

Foreløpig balansering i tabellen over viser at det mangler 76,0 mill. kroner i 2024 for å balansere budsjettet. Dette tilsvarer 3,0 prosent av driftsutgiftene. Foreløpig ubalanse reduseres til 57,2 mill. kroner i 2025, 50,0 mill. kroner i 2026 og 51,8 mill. kroner i 2027.

Den foreløpige balanseringen viser at det er behov for å redusere rammene eller bruke av disposisjonsfondet for å få budsjettet i balanse.

Reduksjoner i driftsramme

Det er nødvendig med rammetrekk for å bidra til balanseringen av budsjettet og ikke minst økonomiplanen fra 2025–2027. Med unntak av sektor for helse og omsorg så håper vi at rammetrekkene ikke må økes etter 2024. Sentraladministrasjonen får et rammetrekk på 3,1 mill. kroner årlig. Oppvekst, kultur og velferd får et rammetrekk på 29,5 mill. kroner. Teknisk, plan og miljø får et rammetrekk på 1,8 mill. kroner. Molde eiendom KF og Molde kirkelig fellesråd får rammetrekk på henholdsvis 2,9 mill. kroner og 0,6 mill. kroner.

Helse og omsorg får ikke rammtrekk i 2024, men får rammetrekk på 25,2 mill. kroner fra 2025 og ut perioden. Sektoren sliter med et stort merforbruk, og først må vi klare å balansere drifta og fjerne dette merforbruket, før ny rammetrekk gis. Per nå har ikke sektoren nok tiltak til å dekke anslått merforbruk for 2024, og et ytterligere rammetrekk anses da som lite realistisk å få til i 2024. Men i 2025 er det mest sannsynlig ikke mulig å unngå rammetrekk for helse og omsorg da disposisjonsfondet, i verste fall, kan være brukt opp. Sektoren må iverksette nok tiltak i løpet av 2024 slik at de klarer rammetrekkene i 2025.

Under kapitelet om tjenesteproduksjon finner dere tabeller som viser tiltak som er nødvendig for at den enkelte sektor skal komme i balanse. Det vil si nødvendige tiltak for både å svare ut rammereduksjonene i budsjettet og merforbruk i dagens drift. Snarvei til tabellene finner dere ved å klikke på sektor under.

- Sentraladministrasjon
- Oppvekst, kultur og velferd
- Helse og omsorg
- Teknisk, plan og miljø

Avsetning og bruk av disposisjonsfond

I 2025 og ut perioden budsjetteres det med en samlet avsetning til disposisjonsfond på 24,2 mill. kroner.

Det budsjetteres med betydelig bruk av disposisjonsfond i budsjettet for 2024. Nærmere bestemt er det lagt inn bruk på 40,1 mill. kroner i 2024. I 2025 og utover er det

ikke budsjettert med bruk av disposisjonsfond. Det er usikkert hvor mye disposisjonsfondet vil være på ved inngangen til 2025. Det vil derfor være nødvendig å komme opp med tiltak som reduserer driftsutgiftene med 63,1 mill. kroner i 2025.

Det er to grunner til at vi velger å bruke så mye av disposisjonsfondet i 2024. For det første har Molde eiendom KF et merforbruk på 9,3 mill. kroner i 2022 som de ikke ser ut til at de vil klare å dekke inn i 2023. Kommunens oppdekking av tidligere års merforbruk finansieres med bruk av disposisjonsfond. Den andre årsaken til bruk av disposisjonsfondet er som skrevet over at sektor for helse og omsorg blir skjermet for ytterligere rammetrekk i 2024 da de sliter med et stort merforbruk. I tillegg lå det inne 8,7 mill. kroner i bruk av disposisjonsfond for 2024 allerede i fjorårets økonomiplan. Dette var knyttet til økte finansutgifter og er videreført i dette budsjettet.

Ved inngangen av 2023 stod det 236,3 mill. kroner på disposisjonsfondet. Vi har budsjettert med en bruk av fondet på 52,9 mill. kroner i 2023. I tillegg må disposisjonsfondet brukes til å dekke opp eventuelt merforbruk i 2023. Per 2. tertial var prognosen et merforbruk på 97,8 mill. kroner som må dekkes av disposisjonsfondet. Legger vi dette til grunn vil anslaget på disposisjonsfondet være 83,6 mill. kroner ved inngangen til 2024. Rundt halvparten av dette vil da gå til å balansere budsjettet for 2024.

Prioriteringer i investeringsbudsjettet

Høy lånegjeld og økt rentenivå har satt Molde kommune i en vanskelig økonomisk situasjon. Rentenivået kan ikke kommunen styre, derfor er det viktig at kommunen ikke øker gjelden i årene framover.

Å redusere lånegjelden er langsiktig arbeid, men dette er helt nødvendig for at kommunen skal ha økonomisk bærekraft. I 2024 budsjetteres det for første gang i nye Molde kommune med at vi betaler mer i avdrag enn vi tar opp i lån. Dette er oppnådd gjennom harde prioriteringer i investeringsbudsjettet, og mange prosjekter er redusert og skubbet ut i tid. Samtidig har nye behov kommet opp, samt behov for økt økonomisk ramme til vedtatte prosjekter. Tydelige politiske prioriteringer som Boligfelt på Kringstad og ved Akslakleiva, opprustning Bjørsito, garderobebygg ved Lubbenes og utleieboliger i Vistdal blir fulgt opp og gjennomført i perioden.

Det langsiktige målet for lånegjelden er at den ikke skal overstige brutto driftsinntekter. Vi ligger langt over denne målsettingen i dag, men gjør store skritt i riktig retning i dette budsjettet.

Alle prosjekter i investeringsbudsjettet er beskrevet på sektorsidene eller under investeringsbudsjettet for de som ikke naturlig tilhører en sektor. Under er de viktigste grepene i årets investeringsbudsjett kommentert kort.

Det er gjort følgende hovedgrep i investeringsbudsjettet 2024-2027:

Utbygging av tomtefelt til bolig og næring har vært en tydelig satsing fra Molde kommune over flere år, og omtrent en tredel av kommunens låneopptak vil gå til dette både i 2024 og 2025. De feltene som nå bygges er boligfeltet på Kringstad og ved Akslakleiva på Midsund, og næringsareal ved Årødalen industriområde. På Akslakleiva er det foreslått å justere prosjektet slik at trinnvis utbygging blir mulig, det gjør også at gjennomføring blir noe forskjøvet i tid. Det er også foreslått å begynne med planlegging av Strandelia med tilkobling til E39 og Hesthagen.

På skoleområdet er det lagt inn midler til nytt tak på Bergmo ungdomsskole. Ved Bergmo ungdomsskole er det utfordringer med kapasitet til klasserom og kroppsøving. Her må det vurderes helheten i bygningsmasse og elevtall ved skolene i sentrum før investering kan gjennomføres.

Skolebruksplanen er ute på høring og skisserer investeringer ved Vågsetra og Skjevik. Det er lagt inn midler til gjennomføring i budsjettet, slik at det er mulig å gjennomføre prosjekter som reduserer kommunens samlede driftsutgifter.

Investeringsbudsjettet er en plan for de neste åtte årene. I løpet av perioden må en forvente at det vil være behov for tiltak både ved Kvam skole, Nordbyen skole og ved svømmehaller både i Midsund og Eidsvåg. Disse prosjektene er lagt inn med omtrentlige summer langt ut i perioden for å synliggjøre.

Vedtaket om full reell barnehagedekning følges opp i investeringsbudsjettet med å sette i stand Bjørsito ved Lillekollen og Vigvollvegen på Hjelset. Det er ikke bevilget midler i driftsbudsjettet til å drifte disse plassene i 2024.

Innen kulturområdet bygges garderobebygget ved Lubbenes KGB i tråd med vedtaket i formannskapet i juni 2023. Videre har kommunen flere andre kunstgressbaner der dekkene er utslitt, og det er utfordringer med manglende granulatfangst for flere av banene. Det er ikke funnet rom til å utbedre dette før i 2027-2028.

Å drifte tjenestene innen helse og omsorg vil kreve mye av kommunen i årene fremover, det blir flere som trenger hjelp og vi må løse oppgavene på andre måter enn før. Dette vil også kreve store investeringer. Som en oppfølging av Helse og omsorgsplanen har PwC utformet en rapport som blir behandlet i kommunestyret i november 2023. For å muliggjøre gjennomføring av tiltak i denne rapporten er det lagt inn 380 mill. kroner til ulike tiltak fram mot 2031. I tillegg så foreslås det å bevilge 70 mill. kroner til tiltaket forsterket og tilrettelagt samlokalisert bolig i Bo- og habilitering.

Bydrift har hvert år hatt årlige bevilgninger til gatelys, asfaltering, kjøretøy og sentrumstiltak. Her er investeringsnivået redusert. Det er ingen bevilgninger til dette i 2024, noe i 2025 og vesentlig mer i 2026.

Kommunestyrets vedtak om realisering av Vistdal utleieboliger følges opp med bevilgning, og det er i tråd med vedtaket lagt inn forutsetning om tilskudd fra kraftfondet

til delfinansiering. Energitiltak i kommunale boliger er også et stort prosjekt i tilknytning til utleieboliger. Her har foretaket mottatt 45,5 mill. kroner i tilskudd fra ENOVA, med en frist på ferdigstillelse tiltakene innen juni 2025.

Molde kommune må også stille til disposisjon lokaler til NORBR IKS. Her er det lagt inn midler til ny brannstasjon på Midsund med oppstart i 2025, og nye lokaler til feiervesenet i 2024. Finanskostnader til feierbygget dekkes av abonnentene.